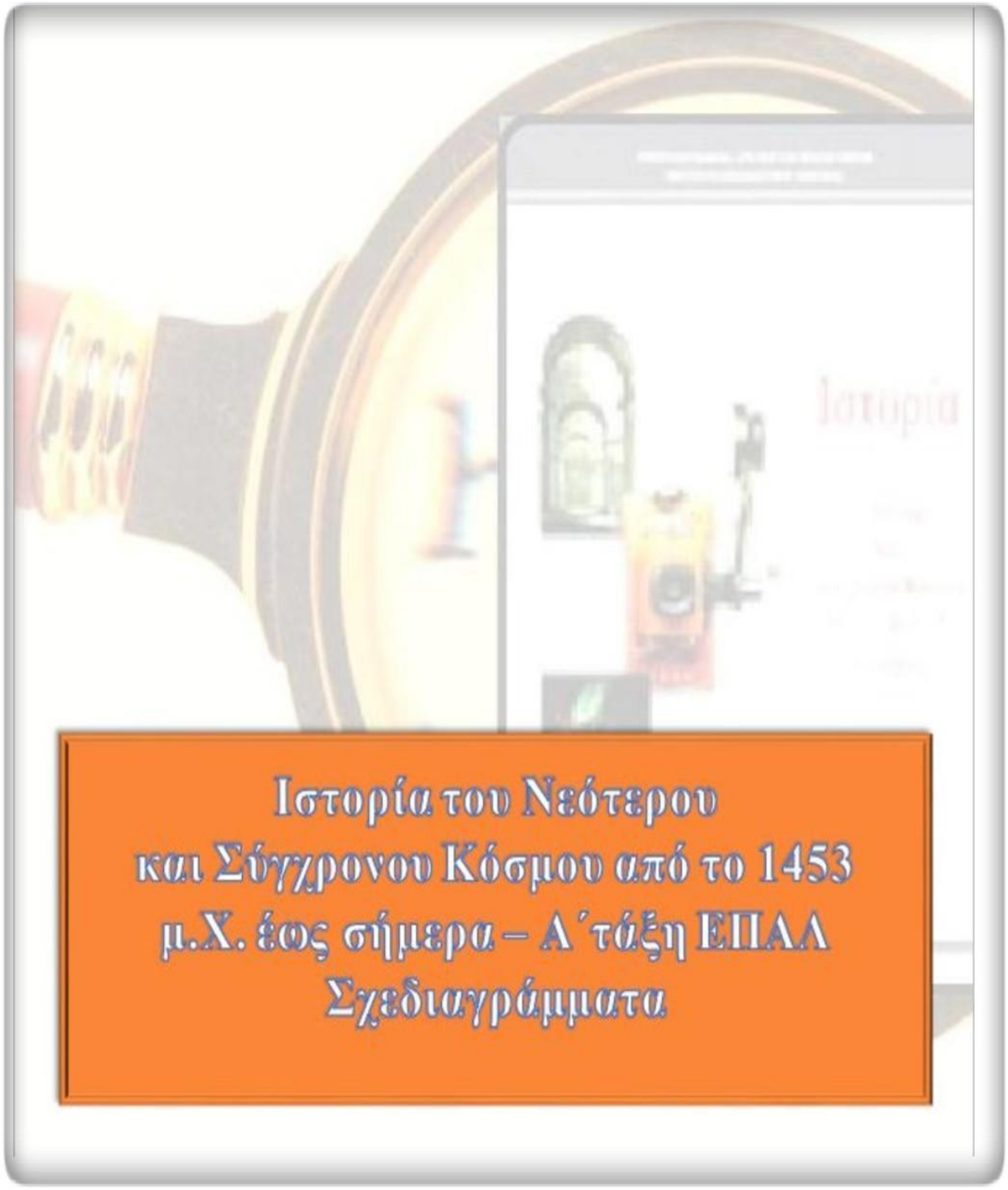

Ιστορία του Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου από το 1453 μ.Χ. έως σήμερα – Α΄τάξη ΕΠΑΛ

Σχεδιαγράμματα

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΕΞΕΤΑΣΤΕΑ ΥΛΗ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΕΠΑΛ
(σχ. Έτος 2020-2021)

Κεφάλαιο Πρώτο
Β. Το κίνημα του Διαφωτισμού (σσ. 9-10)
Γ. Η Γαλλική Επανάσταση (εισαγωγή) (σ. 11)
5. Η σημασία της Γαλλικής Επανάστασης (σσ. 14-15)
Κεφάλαιο Τρίτο
Γ. Ο Αγώνας για την Ανεξαρτησία και η δημιουργία του Ελληνικού Κράτους (εισαγωγή)(σ.36)
1. Ιστορικό διάγραμμα της Επανάστασης (σσ. 36-37)
6. Η διακυβέρνηση του κράτους από τον Καποδίστρια (σσ. 47-48)
Κεφάλαιο Πέμπτο
Α. Οι Βαλκανικές σχέσεις στις αρχές του (20ού) αιώνα (εισαγωγή) (σ. 85)
1. Βαλκανική αντιπαλότητα (σσ. 85-86)
3. Οι Βαλκανικοί πόλεμοι (σσ. 87-90)
Β. Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος (εισαγωγή) (σ. 92)
2. Εθνικός Διχασμός στην Ελλάδα (σσ. 94-96)
Δ. Ο Μικρασιατικός πόλεμος (1918-1923) (εισαγωγή) (σ. 103)
3. Η Συνθήκη της Λωζάννης (σ. 108)
4. Ένας απολογισμός (σσ. 108-109)
Ε. Η περίοδος μεταξύ των Δύο Πολέμων (σ. 110)
1. Οικονομική κρίση (σσ. 110-111)
2. Πολιτική κρίση. Η ανάπτυξη των φασιστικών καθεστώτων (σσ. 111-112)
ΣΤ. Ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος (εισαγωγή) (σ. 119)
3. Ένας απολογισμός (σσ. 122-123)
4. Η Ελλάδα στον πόλεμο (σσ. 124-130)
Ζ. Η Μεταπολεμική εποχή (εισαγωγή) (σ. 132)
2. Η Μεταπολεμική Ελλάδα (σσ. 141-145)
3. Προβλήματα και Ελπίδες: β. Προβλήματα που ζητούν λύση γ. Ελπίδες (σσ. 150-153)

ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΥ

Συνοπτικά:
- κατά τον Μεσαίωνα (5ος-15ος αιώνας) κυριαρχεί η άποψη ότι ο Πάπας έχει πάντα δίκιο

= ΑΛΑΘΗΤΟ ΠΑΠΑ

- **17ος αιώνας**: αιώνας της επιστημονικής προόδου, αποδεικνύεται ότι ο άνθρωπος θα προοδεύσει, αν ακολουθήσει **τη λογική**

- **18ος αιώνας**: αιώνας **του Διαφωτισμού**

➢ οι φιλόσοφοι εφαρμόζουν **επιστημονικές μεθόδους**, για να εξηγήσουν την κοινωνία, την πολιτική και την οικονομία

➢ πιστεύουν στην **ισότητα, στην ανεξιθρησκία, στην κατάργηση των προνομίων**

➢ **κυριότεροι εκπρόσωποι**:

- **Βολταίρο**ς (ανεξιθρησκία, ανεκτικότητα),
- **Μοντεσκιέ** (χωρισμός των εξουσιών),
- **Ρουσσό,**

- **Εγκυκλοπαιδιστές**
  - **Άνταμ Σμιθ** (ελευθερία στην οικονομική δραστηριότητα)

➢ εκφράζουν τις απόψεις **της αστικής τάξης**, έρχονται σε αντίθεση προς τους ευγενείς και την απόλυτη μοναρχία

➢ **ο Διαφωτισμός οδηγεί στη Γαλλική Επανάσταση**

Εισαγωγικά
17ος αιώνας: αιώνας της επιστημονικής προόδου π.χ. νόμος της παγκόσμιας έλξης του Νεύτωνα(1687)
→ οι Ευρωπαίοι πιστεύουν ότι με τη λογική και με το κριτικό πνεύμα μπορεί ο άνθρωπος να εξασφαλίσει απεριόριστη πρόοδο
→ η σκέψη των Ευρωπαίων απελευθερώνεται από τις αντιλήψεις του Μεσαίωνα και ανοίγει νέους δρόμους στη φιλοσοφία και στον πολιτισμό.
18ος αιώνας: θρίαμβος της λογικής (ορθολογισμός)
αιώνας του Διαφωτισμού.

Ορισμός Διαφωτισμού

- Ο Διαφωτισμός ήταν ένα φιλοσοφικό κίνημα, το οποίο έδινε στην ανθρώπινη λογική την πρώτη θέση σε αντίθεση με την άποψη ότι ο Πάπας κατέχει την απόλυτη αλήθεια, που κυριάρχησε κατά το Μεσαίωνα.

Οι οπαδοί του Διαφωτισμού είναι αντίθετοι:

- στον θρησκευτικό φανατισμό
- στην εκκλησιαστική αυθεντία
- χαρακτηριστηκαν **άθεοι** (ο **Ντιντερό**, Γάλλος διαφωτιστής, φυλακίστηκε με την κατηγορία της αθεΐας.

  Ο διάσημος **Βολταίρος** αναγκάστηκε να αυτοεξοριστεί για τρία χρόνια λόγω των προοδευτικών απόψεών του

  Ο Βολταίρος απεχθανόταν τη **μισαλλοδοξία**= το να μισούμε κάποιον, επειδή έχει διαφορετική γνώμη από μας).

απόψεις διαφωτιστών

- **ισότητα** ανάμεσα στους ανθρώπους ανεξάρτητα από γλωσσικές, θρησκευτικές ή φυλετικές διαφορές
- ίσες ευκαιρίες στη **μόρφωση**
- **ανθρώπινη μεταχείριση των φυλακισμένων**
- **κατάργηση της δουλείας**
- υποστήριζαν ότι ο καλύτερος τρόπος για να ευτυχήσουν οι άνθρωποι είναι **να ακολουθήσουν τους φυσικούς αυτούς νόμους και στην οικονομία**: με άλλα λόγια, να αφεθούν ελεύθεροι στις οικονομικές δραστηριότητές τους**.** ► **ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ**

Άνταμ Σμιθ (εξέφρασε τις οικονομικές απόψεις του Διαφωτισμού)

- απέρριπτε την κρατική παρέμβαση στην οικονομική ζωή
- αναγνώριζε στους πολίτες το δικαίωμα της οικονομικής ελευθερίας (οικονομικός φιλελευθερισμός).
- η φράση "laissez faire, laissez passer", δηλαδή η ελευθερία στην παραγωγή και στη διακίνηση των προϊόντων, συνοψίζει τις οικονομικές απόψεις των Διαφωτιστών

επιδράσεις Διαφωτισμού στην πολιτική

- Ο Διαφωτισμός άσκησε θεαματική επίδραση στην **πολιτική ζωή των** Ευρωπαίων και ιδίως των Γάλλων.
- **η αστική τάξη**, την οποία εξέφραζαν οι Διαφωτιστές, διεκδικούσε συμμετοχή στην εξουσία και κατάργηση των προνομίων που είχαν οι ευγενείς.
- Το καθεστώς της Γαλλίας, η **απόλυτη μοναρχία, ερχόταν σε πλήρη αντίθεση με τον Διαφωτισμό** ⇢

ΓΑΛΛΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Εκπρόσωποι Διαφωτισμού (πολιτικές απόψεις Διαφωτισμού)

Μοντεσκιέ

υποστήριξε την ανάγκη του χωρισμού **(ΔΙΑΚΡΙΣΗ) των εξουσιών** σε νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική

Ρουσσώ

έγραψε ένα σπουδαίο βιβλίο για το **Κοινωνικό Συμβόλαιο** ανάμεσα στους άρχοντες και στους αρχόμενους

Κυριότερα αποτελέσματα:

1. τον 18ο αιώνα γεννήθηκε **η ευρωπαϊκή ιδέα**
2. Η πιο άμεση και εμφανής συνέπεια του Διαφωτισμού ήταν **η Γαλλική Επανάσταση του 1789.**

Γ. Η Γαλλική Επανάσταση (εισαγωγή)

Η σημασία της Γαλλικής Επανάστασης

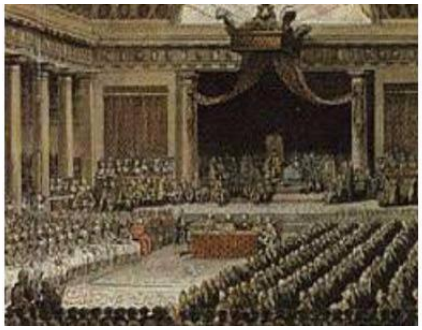

- τέλη του 18ου αιώνα (**1789**): Γαλλική Επανάσταση
- επανάσταση που επρόκειτο να **έχει βαθιά επίδραση στην εξέλιξη της ευρωπαϊκής και της παγκόσμιας ιστορίας.**
- σύνθημά της**: Ελευθερία - Ισότητα – Αδελφοσύνη**
- **νέος τρόπος** θεώρησης της **ζωής,**
- **νέα φιλελεύθερη και δημοκρατική πολιτική ιδεολογία**
- **ανέτρεψε τις παραδοσιακές** πολιτικές και κοινωνικές **αντιλήψεις**
- **άλλαξε** τον πολιτικό και κοινωνικό χάρτη της Ευρώπης

Η σημασία της Γαλλικής Επανάστασης

• **ο υπήκοος μετατρέπεται σε πολίτη**: πολιτικά δικαιώματα (π.χ. δικαίωμα ψήφου) κατοχυρωμένα από το Σύνταγμα και τους νόμους.
• **Η εξουσία χωρίστηκε** σε νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική
Σκοπός: να μην ασκείται αυθαίρετα (=όπως θέλει) από το ίδιο πρόσωπο ή όργανο.
• πηγή της εξουσίας: **ο κυρίαρχος λαός**
Πριν: ο μονάρχης είχε την εξουσία από΄τον Θεό, ήταν «ελέω Θεού»
• το εθνικό κράτος ως πατρίδα = κάθε έθνος και κράτος **ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΘΝΙΚΩΝ ΚΡΑΤΩΝ - ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΙΣ**
Πριν: κράτος αποτελούσαν όλα τα έθνη που ελέγχονταν από έναν μονάρχη
εθνικός στρατός, αποτελούμενος από τους πολίτες της, και **όχι μισθοφορικός**.
• Κατοχυρώθηκαν πολλά ατομικά δικαιώματα, όπως η ελευθεροτυπία, η ανεξιθρησκία, η προσωπική ελευθερία, η δωρεάν δημόσια εκπαίδευση κ.ά.
• ο Τύπος ως εκφραστής της κοινής γνώμης -**4^{Η} ΕΞΟΥΣΙΑ**
αναγνωρίστηκε η σημασία της πολιτικές εξελίξεις.

Σημασία Γαλλικής Επανάστασης για τον υπόλοιπο κόσμο

- η Γαλλική Επανάσταση υπήρξε **και επανάσταση κοινωνική** (άλλαξε την εικόνα της κοινωνίας), σε αντίθεση με την Αγγλική και την Αμερικανική Επανάσταση οι οποίες είχαν προηγηθεί και ήταν καθαρά πολιτικές (έγινε μια πολιτική αλλαγή, π.χ. Οι Αμερικανοί απελευθερώθηκαν από τη βρετανική αποικιοκρατία).
- Ήταν αφορμή για την **έναρξη μιας σειράς από φιλελεύθερα και δημοκρατικά κινήματα και εξεγέρσεις** κατά τις επόμενες δεκαετίες. **ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ**

Σχέση με την Ελληνική Επανάσταση

- οι Έλληνες τότε ήταν ακόμη υπήκοοι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας
- η είδηση για την επανάσταση του γαλλικού λαού κατά της απόλυτου μονάρχη (= βασιλιά) ενίσχυσε την επιθυμία τους για ελευθερία
- τους ξεσήκωσε για το δικό τους μεγάλο απελευθερωτικό αγώνα το 1821

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΖΗΤΗΣΑΝ ΒΟΗΘΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟ Μ. ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΑ

Ο ΑΓΩΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΚΑΙ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

- Η Ελληνική Επανάσταση προκάλεσε **μεγάλη δυσαρέσκεια στους βασιλείς της Ευρώπης**, γιατί ήταν αντίθετοι σε κάθε επαναστατική ενέργεια, η οποία έθετε σε κίνδυνο την ειρήνη που είχε επιβληθεί στην Ευρώπη μετά την ήττα του Ναπολέοντα στο Βατερλό (1815).
- Στην Ευρώπη τότε κυριαρχούσε η **Ιερή Συμμαχία** (= Αυστρία, Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία, Πρωσία) που ήταν αντίθετη προς κάθε επανάσταση
- Οι Έλληνες επαναστάτες είχαν να αντιμετωπίσουν
  - στο στρατιωτικό πεδίο ισχυρές δυνάμεις της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας
  - στο διπλωματικό μια εχθρική Ευρώπη.
- Την πραγματικότητα απηχούν καλύτερα τα λόγια του Κολοκοτρώνη: «Όταν αρχίσαμε την Επανάσταση, ο κόσμος μάς πέρασε για τρελούς».

1. Ιστορικό Διάγραμμα της Επανάστασης

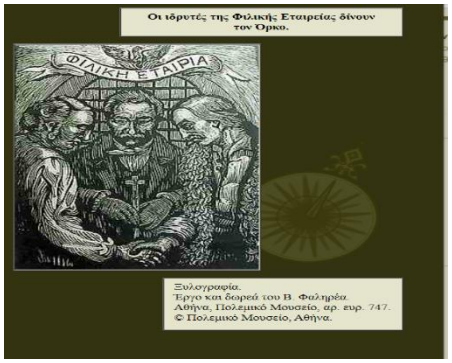

Βορρά ισχυρές δυνάμεις.

Επαναστατική απόπειρα από τη Φιλική Εταιρεία

- Η Φιλική Εταιρεία κατόρθωσε να οργανώσει τους Έλληνες
- Πρώτη επαναστατική ενέργεια: το κίνημα στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες (= τη Μολδοβλαχία)
- απέτυχε στο στρατιωτικό πεδίο. ΙΕΡΟΣ ΛΟΧΟΣ
- Όμως, ανάγκασε τους Τούρκους να κρατήσουν στο

Επανάσταση στη νότια Ελλάδα 1821

Η φλόγα της Επανάστασης μεταδόθηκε

- ✓ στην Πελοπόννησο
- ✓ στη Στερεά Ελλάδα και κάλυψε
- ✓ σε μεγάλο μέρος του νησιωτικού
- ✓ σε μέρος του ηπειρωτικού χώρου.

Η Επανάσταση στην Πελοπόννησο

- μεγάλης στρατηγικής σημασίας θέση ήταν η **Τριπολιτσά.**
- Η πολιορκία, την οποία διηύθυνε ο Θ. Κολοκοτρώνης, μέρα με τη μέρα στένευε.
- Οι Τούρκοι ανησύχησαν έντονα για τη σωτηρία της και μετακίνησαν δύο στρατιές από τα Γιάννενα.
- Η πρώτη στρατιά μέσω της Δυτικής Ελλάδας κατάφερε να φτάσει στον προορισμό της - της δεύτερης στρατιάς η πορεία ανακόπηκε (**Αλαμάνα, Γραβιά**).
- Η Τριπολιτσά, ουσιαστικά αβοήθητη, έπεσε στα χέρια των Ελλήνων (Σεπτέμβριος 1821).
- Οι Έλληνες ένιωσαν υπερήφανοι.
- Μπορούσαν να ζητήσουν ακόμη και διεθνή αναγνώριση, αφού στην πραγματικότητα ο Μοριάς(=Πελοπόννησος) ήταν ελεύθερος.
- Είχε ήδη δημιουργηθεί κυρίαρχη ελληνική επικράτεια, πράγμα που θα αναγνωρίσει αργότερα ο πρόεδρος των Η.Π.Α. Μονρόε.
  = Η ΠΡΩΤΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΑΠΟ ΞΕΝΟ ΚΡΑΤΟΣ

Το δεύτερο έτος της Επανάστασης 1822

- Το δεύτερο έτος της Επανάστασης οι Τούρκοι με περισσότερες δυνάμεις προσπάθησαν να ανακτήσουν το χαμένο έδαφος στην Πελοπόννησο, στον οποίο ακόμη κρατούσαν λίγα φρούρια. Καταστροφή της Χίου: βαρύ τίμημα πλήρωσε η Χίος
- η στρατιά του Δράμαλη γνώρισε πανωλεθρία στα **Δερβενάκια**.
- Η προσπάθεια των Τούρκων συνεχίστηκε και το 1823, αλλά χωρίς αποτέλεσμα.

Επέμβαση Αιγύπτου

- Ο σουλτάνος αναγκάστηκε να ζητήσει βοήθεια, το 1824, από το Μωχάμετ Άλυ, αντιβασιλιά της Αίγυπτου.
- Πρώτοι κινήθηκαν οι Αιγύπτιοι με **απόβαση στην Κρήτη** και **καταστροφή της Κάσου**.

- Ο ελληνικός στόλος έκανε αισθητή την παρουσία του με επιτυχημένη ενέργεια στο **Γέροντα**, κοντά στην Αλικαρνασσό, με αρχηγό τον Μιαούλη.
- Στο βόρειο Αιγαίο οι Τούρκοι αφάνισαν τα **Ψαρά**.
- Οι Αιγύπτιοι έκαναν απόβαση στην Πελοπόννησο (1825) και γρήγορα επεξέτειναν, χωρίς να συναντήσουν αντίσταση, τη δράση τους.

Πολιορκία του **Μεσολογγίου**

- Στη Στερεά οι Τούρκοι επέβαλαν την κυριαρχία τους.
- Έμενε μόνο το Μεσολόγγι, που αμυνόταν γενναία.
- οι Αιγύπτιοι ενίσχυσαν τους Τούρκους
- το Μεσολόγγι, ύστερα από την ηρωική έξοδο των υπερασπιστών του, έπεσε (1826).

Εξελίξεις το 1827- η ναυμαχία του **Ναβαρίνου**

- Το 1827 οι Έλληνες γνώρισαν νέα ήττα στον Ανάλατο Αττικής.
- Η Επανάσταση διέτρεχε θανάσιμο κίνδυνο.
- Επενέβησαν οι ναυτικές δυνάμεις της Αγγλίας, της Γαλλίας και της Ρωσίας
- νίκησαν τον αιγυπτιακό στόλο στο Ναβαρίνο (1827).
- Η ναυμαχία του Ναβαρίνου σήμανε το νικηφόρο τέλος του Αγώνα.
- Η ανεξαρτησία στο τέλος αποφασίστηκε στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων.
- 1830 ΠΡΩΤΌΚΟΛΛΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ = Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

Η ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Η Γ΄ Εθνοσυνέλευσης της Τροιζήνας όρισε κυβερνήτη τον Ιωάννη Καποδίστρια 1827

Έφτασε στις αρχές του 1828 στο Ναύπλιο, όπου του επιφυλάχτηκε αποθεωτική υποδοχή.

Κατάσταση στην Ελλάδα, όταν ήρθε ο Καποδίστριας

- Ο λαός πεινούσε
- Ο Κιουταχής κατείχε τη Στερεά Ελλάδα και ο Ιμπραήμ την Πελοπόννησο.

ΠΗΓΗ

Γράφει ο Γ. Τερτσέτης αποδίδοντας με το κείμενό του την αφήγηση του ίδιου του Κυβερνήτη: "…είδα πολλά εις την ζωήν μου, αλλά σαν το θέαμα όταν έφθασα εδώ εις την Αίγιναν, δεν είδα τι παρόμοιο ποτέ, και άλλος να μην το ιδεί… Ζήτω ο Κυβερνήτης, ο σωτήρας μας, ο ελευθερωτής μας, εφώναζαν γυναίκες αναμαλλιάρες, άνδρες με λαβωματιές πολέμου, ορφανά γδυτά κατεβασμένα από τες σπηλιές. Δεν ήτο το συναπάντημά μου φωνή χαράς, αλλά θρήνος. (…) Μαυροφορεμένες, γέροντες μου ζητούσαν να αναστήσω τους αποθαμένους τους, μανάδες μου έδειχναν … τα παιδιά τους και μου έλεγαν να τα ζήσω, και ότι δεν τους απέμεναν παρά εκείνα και εγώ…"

Διακυβέρνηση Καποδίστρια

- ο Καποδίστριας ανέλαβε έκτακτες εξουσίες.
- Ανέλαβε την εκτελεστική εξουσία -ίδιος ασκούσε και τη νομοθετική εξουσία με τη βοήθεια του “Πανελληνίου”, ενός 27μελούςγνωμοδοτικού οργάνου.
- κατέβαλε άμεση προσπάθεια για την ανόρθωση των οικονομικών και τη συγκρότηση της παιδείας.
- Βρήκε πολλά εμπόδια

οικονομική πολιτική

- Η φορολογική πολιτική δεν μπορούσε να αποδώσει, αφού δεν υπήρχε η απαραίτητη υποδομή.
- Η χώρα δεν μπορούσε να πάρει δάνεια
- τα εθνικά κτήματα είχαν υποθηκευτεί για τη σύναψη των δανείων.
- Μπόρεσε όμως ο κυβερνήτης να ιδρύσει Τράπεζα
- και να κόψει νόμισμα, τον γνωστό φοίνικα, που αντικατέστησε το τουρκικό γρόσι.

Εκπαιδευτική πολιτική

- ίδρυσε πολλά σχολεία.
- Ονομαστό υπήρξε το Ορφανοτροφείο της Αίγινας
- αρχικά προβλεπόταν να καλύψει τις ανάγκες των ορφανών παιδιών του Αγώνα

Δικαιοσύνη

- ίδρυσε δικαστήρια στις κωμοπόλεις (Ειρηνοδικεία) και στις έδρες των νομών (Πρωτοδικεία).

συγκρότηση τακτικού στρατού

- δημιουργία στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων
  από την οποία θα εξέρχονταν τα νέα ηγετικά στελέχη του στρατού.

Εξωτερική πολιτική

- ήταν γνώστης της διπλωματικής τέχνης
- κατάφερε να ρυθμιστούν ευνοϊκά για το έθνος ο βαθμός της ανεξαρτησίας και τα σύνορα.

ΟΙ ΒΑΛΚΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 20ΟΥ ΑΙΩΝΑ

Εισαγωγή

- Η ήττα του 1897 αποτελεί σταθμό στη νεοελληνική ιστορία.

(Ο Ελληνοτουρκικός Πόλεμος του 1897 (γνωστός στην Ελλάδα και ως Ατυχής πόλεμος) ήταν ο πόλεμος μεταξύ της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και της Ελλάδας το 1897. Κατέληξε σε ήττα και χρεωκοπία της Ελλάδας)

- Από την ήττα γεννήθηκε μια ανορθωτική πορεία.
- Η πίστη στο μέλλον της Ελλάδας κυριαρχεί για μια εικοσαετία όλες τις εκδηλώσεις της νεοελληνικής ζωής: την πολιτική, το στρατό, την οικονομία, την εκπαίδευση, την τέχνη. Από αυτή την άποψη η εικοσαετία αυτή μοιάζει με μια διαρκή επανάσταση.
- Τα χαρακτηριστικά στοιχεία της αλλαγής στο πολιτικό, στο διπλωματικό και στο στρατιωτικό πεδίο τα διακρίνουμε στο Μακεδονικό αγώνα, στο κίνημα στο Γουδί, στους Βαλκανικούς Πολέμους, στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, στη Μικρασιατική Εκστρατεία.

1. Βαλκανική αντιπαλότητα

με τους Τούρκους

Τούρκοι: ο αιώνιος αντίπαλος.

γιατί

- οι μνήμες, η παράδοση και η παιδεία που ξυπνούσαν το παρελθόν

- εθνικές διεκδικήσεις των Ελλήνων: τα βόρεια σύνορα της Ελλάδας έως τους Βαλκανικούς Πολέμους δεν ξεπερνούσαν τη Θεσσαλία.

Όμως, μεταξύ της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και του ελληνικού κράτους υπήρχαν πολλοί δρόμοι επικοινωνίας:

- η Οθωμανική Αυτοκρατορία ήταν ο απέραντος χώρος δράσης πολυάριθμων Ελλήνων
- ήταν επίσης η έδρα του Πατριαρχείου με τον ξεχωριστό ρόλο που αυτό έπαιζε
- πολλοί πίστευαν ότι ο ελληνισμός μπορούσε να κυριαρχήσει σταδιακά στην Οθωμανική Αυτοκρατορία χωρίς πόλεμο.

<u>με τους Βουλγάρους</u>

- Το ίδιο δε συνέβαινε με τους Βουλγάρους
- Μετά την Ελληνική Επανάσταση, και έως το 1870 περίπου, οι Έλληνες είχαν αίσθηση υπεροχής απέναντι στους άλλους λαούς της Βαλκανικής, διότι πρώτοι αυτοί δημιούργησαν ανεξάρτητο κράτος
- και οι άλλοι λαοί της περιοχής τους έβλεπαν ως το πιο ανεπτυγμένο έθνος και οτιδήποτε ελληνικό θεωρούσαν πως ήταν και ανώτερο.
- όμως οι Βούλγαροι όχι μόνο αμφισβητούσαν τον ηγεμονικό ρόλο τους στη Βαλκανική αλλά και διεκδικούσαν εδάφη που γι' αυτούς ήταν δεδομένο ότι τους ανήκαν.
- Έτσι οι Βούλγαροι μετατρέπονταν σε αντίπαλο.
- Στην προσπάθειά τους μάλιστα να εμφανιστούν αυτοί ως το πιο προηγμένο κράτος χρησιμοποίησαν διάφορα μέσα:
    - την ενίσχυση της εθνικής τους συνείδησης,
    - την προβολή της πολιτιστικής τους ταυτότητας
    - τα στοιχεία εκείνα που τους χώριζαν από τους Έλληνες.
- τα παραπάνω ενισχύθηκαν από τη συστηματική προπαγάνδα, τη διεκδίκηση, και τη σύγκρουση.
- Για τους Έλληνες ήταν πλέον ο μεγάλος κίνδυνος, τον οποίο έπρεπε να αντιμετωπίσουν διαφορετικά από τους Τούρκους.
- Για ένα διάστημα η ελληνοτουρκική αντιπαλότητα υποχώρησε μπροστά στην ελληνοβουλγαρική.
- Ο Μακεδονικός Αγώνας δείχνει πόσο φοβερή ήταν η αντιπαράθεση και πόσο έντονα είχαν συνειδητοποιήσει οι Έλληνες το μέγεθος του κινδύνου από το βουλγαρικό εθνικισμό.

> (Μακεδονικός Αγώνας= Ο ανταγωνισμός μεταξύ Ελλήνων και Βουλγάρων για επικράτηση στην τουρκοκρατούμενη Μακεδονία. Πήρε μεγάλες διαστάσεις τα χρόνια 1904-1908.)

<u>με τους Αλβανούς, τους Σέρβους και τους Βουλγάρους</u>

- ο αλβανικός, ο σερβικός και ο ρουμανικός εθνικισμός παρουσίαζαν έξαρση

Οι Ρουμάνοι

- δε διεκδικούσαν ελληνικά εδάφη, παρόλο που θεωρούσαν ως Ρουμάνους τους Βλάχους (Κουτσόβλαχους), πληθυσμούς που ζούσαν στην ορεινή Πίνδο και χρησιμοποιούσαν μία διάλεκτο που πλησίαζε τα ρουμανικά.
- η αντιπαλότητα Ελλήνων και Ρουμάνων δεν έφτασε ποτέ σε σύγκρουση.

Οι Σέρβοι

- διεκδικούσαν εδάφη στη Μακεδονία.
- Τούτο και μόνο αρκούσε, για να τους οδηγήσει σε σύγκρουση με τους Έλληνες, όπως και με τους Βουλγάρους.

- Όμως η προβολή από τον προηγούμενο αιώνα της φιλίας μεταξύ Σέρβων και Ελλήνων αφαιρούσε ένα μεγάλο μέρος της έντασης.
- Οι Σέρβοι δεν είχαν δώσει στις διεκδικήσεις τους το συστηματικό χαρακτήρα που έδωσαν οι Βούλγαροι ούτε μπορούσαν να εξασφαλίσουν, όπως εκείνοι, την υποστήριξη των ξένων· οι Δυτικοί τούς είχαν σ' ένα είδος απομόνωσης.

ο αλβανικός εθνικισμός

- ήταν για τους Έλληνες ο λιγότερο αναμενόμενος, καθώς θεωρούσαν το αλβανικό στοιχείο ως αναπόσπαστα δεμένο με το ελληνικό.

Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι

Με τον όρο Βαλκανικοί Πόλεμοι εννοούμε δύο πολέμους:

- τον Α΄, που διεξήγαγαν οι σύμμαχοι Βούλγαροι, Έλληνες, Σέρβοι και Μαυροβούνιοι εναντίον των Τούρκων (1912-13),
- και το Β΄, κατά τον οποίο Έλληνες και Σέρβοι πολέμησαν εναντίον των Βουλγάρων (1913) και στον οποίο ενεπλάκησαν Ρουμάνοι και Τούρκοι.

Γιατί συμμάχησαν Έλληνες , Βούλγαροι, Σέρβοι/αίτια Α΄Βαλκανικού

- από το 19ο αιώνα οι λαοί αυτοί επιδίωκαν την ανεξαρτησία τους από τους Τούρκους και την οργάνωσή τους σε κράτη με κύριο στοιχείο το εθνικό. Στόχος ήταν η δημιουργία ισχυρών ανεξάρτητων εθνικών κρατών στα εδάφη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.
- Η τάση αυτή ενισχύθηκε από την πολιτική των Νεοτούρκων, διότι αποτελούσαν το μεγάλο κίνδυνο.
- Αγγλία και Γαλλία δεν ενδιαφέρονταν πλέον για την ακεραιότητα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Συνεπώς οι Βαλκάνιοι δε θα είχαν εχθρικές και τις δυτικές δυνάμεις.

Συνθήκη του Λονδίνου (Μάιος 1913): με αυτή έληξε ο Α΄Βαλκανικός πόλεμος νικηφόρα για τη Βαλκανική συμμαχία

- Βάσει αυτής της συνθήκης η Τουρκία έχανε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές κτήσεις της δυτικά της γραμμής Αίνου - Μηδείας (πλην της Αλβανίας).
- Για τη διανομή των εδαφών θα έπρεπε να συμφωνήσουν οι σύμμαχες βαλκανικές χώρες.

Πώς φτάσαμε στον Β΄Βαλκανικό πόλεμο

Για τη διανομή των εδαφών δε συμφωνούσαν οι σύμμαχες βαλκανικές χώρες.

Έλληνες και Σέρβοι συνασπίστηκαν εναντίον των έως τότε συμμάχων τους, των Βουλγάρων, επειδή οι τελευταίοι πρόβαλλαν υπερβολικές εδαφικές αξιώσεις. (Ζητούσαν, να περιορίσει η Ελλάδα τις αξιώσεις μόνο στην Κρήτη και στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου και να εγκαταλείψει τη Θεσσαλονίκη. Ανάλογη στάση κράτησαν οι Βούλγαροι και απέναντι στους Σέρβους.)

Ο Β΄ Βαλκανικός πόλεμος

Οι Βούλγαροι επιτέθηκαν εναντίον Ελλήνων και Σέρβων (και γιατίεμπιστοσύνη στο στρατό τους, που από πολλές δεκαετίες τον οργάνωναν συστηματικά, και με τη βεβαιότητα ότι θα συνέτριβαν στο πεδίο της μάχης τους Έλληνες και τους Σέρβους)

Αποτέλεσμα: οι Βούλγαροι ηττήθηκαν.

Την ήττα της Βουλγαρίας εκμεταλλεύτηκαν οι Ρουμάνοι και οι Τούρκοι, που εισέβαλαν στα εδάφη της.

Η Συνθήκη του Βουκουρεστίου και άλλες διεθνείς συνθήκες (1913-14)

- καθόρισαν τελικά το εδαφικό καθεστώς στη Βαλκανική.
- Κερδισμένες βγήκαν η Ελλάδα (διπλασιάστηκε εδαφικά), το Μαυροβούνιο, η Ρουμανία και η Σερβία.
- Χαμένες η Βουλγαρία και η Τουρκία.
- Επιπλέον ένα νέο κράτος δημιουργήθηκε στη Βαλκανική, η Αλβανία.

Προς τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο

- Η αίσθηση της ήττας (Βουλγαρία, Τουρκία) αλλά και οι εκκρεμότητες σχετικά με τα σύνορα των βαλκανικών κρατών συντηρούσαν το κλίμα της καχυποψίας και της αντιπαλότητας μεταξύ των Βαλκανίων
- άλλοι από αυτούς ετοιμάζονταν να πάρουν τη ρεβάνς, άλλοι να σταθεροποιήσουν τις κτήσεις τους και άλλοι να τις επεκτείνουν
- η Τουρκία και η Βουλγαρία συντάχθηκαν τελικά με τις Κεντρικές Δυνάμεις (Γερμανία, Αυστροουγγαρία)
- η Ελλάδα, η Ρουμανία και η Σερβία με την Αντάντ (Αγγλία Γαλλία,Ρωσία, Ιταλία)
- Ταυτόχρονα όμως έδιναν τη δυνατότητα σε εξωβαλκανικές χώρες να επεμβαίνουν ποικιλότροπα στις βαλκανικές υποθέσεις
- τα Βαλκάνια αποτελούσαν κατάλληλο χώρο για τον ανταγωνισμό μεταξύ των Μεγάλων Δυνάμεων. Δεν είναι λοιπόν τυχαίο ότι η φωτιά του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου άναψε στα Βαλκάνια.

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (1914-1918)

Αιτίες: ανταγωνισμοί για την εξεύρεση πρώτων υλών· ανταγωνισμοί για τον έλεγχο των αποικιών, των χερσαίων και θαλάσσιων δρόμων· ανταγωνισμοί για τη στρατιωτική ισχύ και τους εξοπλισμούς.
Αφορμή: Η δολοφονία του διαδόχου της Αυστροουγγαρίας στο Σαράγεβο (28 Ιουνίου 1914) έδωσε την αφορμή στη χώρα αυτή να κηρύξει τον πόλεμο κατά της Σερβίας. Σε λίγο η μία χώρα κήρυσσε τον πόλεμο στην άλλη.
Αντίπαλοι: Κεντρικές Δυνάμεις: Γερμανία, Αυστροουγγαρία, Ιταλία
Αντάντ (=Συνεννόηση): Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία
Μέτωπα: Δυτικό, Ανατολικό, Βαλκανικό

Εθνικός διχασμός στην Ελλάδα

Αφορμή του εθνικού διχασμού: διαφορά απόψεων μεταξύ του βασιλιά Κωνσταντίνου και του πρωθυπουργού Ελ. Βενιζέλου σχετικά με τη στάση της Ελλάδας στον πόλεμο.

- Ο Κωνσταντίνος υποστήριζε την ουδετερότητα, που ευνοούσε τις Κεντρικές Δυνάμεις
- ο Βενιζέλος ήθελε την είσοδο στον πόλεμο στο πλευρό της Αντάντ.

Επιχειρήματα Βενιζέλου:

- την Ελλάδα δεν τη συνέφερε η ήττα της Σερβίας, που είχε ταχθεί στο πλευρό της δυτικής συμμαχίας.
- η προστασία των διωκόμενων Ελλήνων στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και οι ελληνικές διεκδικήσεις σ' αυτήν μπορούσαν να ικανοποιηθούν, μόνο αν η Ελλάδα συμμαχούσε με την Αντάντ
- έβλεπε νίκη των δυνάμεων της Αντάντ, κυρίως επειδή πλεονεκτούσαν στη θάλασσα.

Επιχειρήματα Κωνσταντίνου:

- θεωρούσε πιθανότερη τη νίκη των Κεντρικών Δυνάμεων.
- Δεν μπορούσε να ζητήσει ανοιχτά να συμπολεμήσει η Ελλάδα με τους Γερμανούς
- τάχτηκε υπέρ της ουδετερότητας.

Σύγκρουση Βενιζέλου-Κωνσταντίνου

- αδυναμία γεφύρωσης του χάσματος
- ο Βενιζέλος παραιτήθηκε από την πρωθυπουργία, αλλά κέρδισε τις νέες εκλογές και ξανασχημάτισε κυβέρνηση.
- ο Βενιζέλος ζήτησε να μην παραμείνει ουδέτερη η Ελλάδα και να υπερασπιστεί τη Σερβία, όταν η Βουλγαρία επιτέθηκε εναντίον της Σερβίας
- εξαναγκάστηκε από το βασιλιά σε νέα παραίτηση.
- Οι γερμανοβουλγαρικές δυνάμεις εισέβαλαν στη Μακεδονία και ο βουλγαρικός στρατός κατέλαβε το μεγαλύτερο μέρος της (1916) χωρίς ελληνική αντίσταση.

Κίνημα της Εθνικής Άμυνας

- βενιζελικοί αξιωματικοί στη Θεσσαλονίκη απαίτησαν να βγεί η Ελλάδα στον πόλεμο στο πλευρό της Αντάντ
- Ο Βενιζέλος στήριξε το κίνημα, πήγε στη Θεσσαλονίκη, όπου και σχημάτισε κυβέρνηση
- **Έτσι η Ελλάδα είχε δύο κυβερνήσεις, μία της Αθήνας και μία της Θεσσαλονίκης· η διαίρεση είχε ολοκληρωθεί.**

Τελικά:

- Η Αντάντ ανάγκασε το βασιλιά Κωνσταντίνο να φύγει από την Ελλάδα.

- Ο Βενιζέλος επιστρέφει στην Αθήνα
- Η Ελλάδα μπαίνει στον πολεμο στο πλευρό της Αντάντ
- Από το 1917 έως το τέλος περίπου του 1920 τις τύχες της Ελλάδας θα κατευθύνει ο Βενιζέλος.

Ο ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (1918-1923)

Εισαγωγικά

- Ο Μικρασιατικός Πόλεμος είναι μια προέκταση του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου

❖ προσπάθεια των δυνάμεων της Αντάντ να επιβάλουν τη θέλησή τους στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και αντίδραση της τελευταίας -> οριοθετούν το Μικρασιατικό Πόλεμο (1918-1923).

❖ η ελληνοτουρκική σύγκρουση

- άρχισε το 1919 και τελείωσε το 1922
- Για τον ελληνικό στρατό η επιχείρηση στη Μικρά Ασία μεταβλήβηκε σε ελάχιστο χρόνο σε καταστροφή.
- Για τους Τούρκους η σύγκρουση έληξε με νίκη. Οι δύο αντίπαλοι κράτησαν όλο σχεδόν το βάρος του πολέμου.
- Ουσιαστικά ο Μικρασιατικός Πόλεμος ήταν ελληνοτουρκική σύγκρουση, που έκλεισε με την αμοιβαία αναγνώριση μιας νέας κατάστασης στις σχέσεις των δύο χωρών.
- Το πολιτικό μέρος ρυθμίστηκε με τη Συνθήκη της Λωζάννης (1923) και οριστικοποιήθηκε με τις ελληνοτουρκικές συμφωνίες του 1930.

3. Η Συνθήκη της Λωζάννης

- Η πολιτική λύση του Μικρασιατικού πολέμου δόθηκε με την <u>συνθήκη της Λωζάννης (Αύγουστος 1923).</u>
- οκτάμηνη συνδιάσκεψη στη Λωζάννη της Ελβετίας
-Την Ελλάδα, που διαπραγματευόταν ηττημένη, εκπροσωπούσε ο Ελ. Βενιζέλος
- Η Τουρκία διαπραγματευόταν από θέση ισχύος και είχε αυξημένες αξιώσεις.
-Μεταξύ Ελλάδας- Τουρκίας

Η Ελλάδα

- εξασφάλισε τη Δυτική Θράκη.
- Τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου (πλην Τενέδου και Ίμβρου) κατακυρώθηκαν σ' αυτήν και τερματίστηκε έτσι μια εκκρεμότητα που παρέμενε από τους Βαλκανικούς Πολέμους.
- Στο πλαίσιο της διαπραγμάτευσης για το προσφυγικό πρόβλημα αποφασίστηκε η υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών.
- Πάνω από 1.000.000 Έλληνες και 400.000 μουσουλμάνοι ακολούθησαν αντίθετη κατεύθυνση. Εξαιρέθηκαν από την ανταλλαγή οι μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης και οι Έλληνες της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου.

4. Ένας απολογισμός

- Η Μικρασιατική Εκστρατεία ήταν υπερβολική τις οικονομικές και στρατιωτικές δυνατότητες της χώρας
- Ο χρόνος αντοχής ήταν και αυτός πολύ μεγάλος.
- Η πτώση έφερε το τέλος της Μεγάλης Ιδέας.
- Έφερε και εδαφικά κέρδη.
- Προκάλεσε τον ξεριζωμό ελληνικών πληθυσμών, αλλά και ενίσχυσε τον ελλαδικό κορμό.
- Μεγάλωσε το πολιτικό ρήγμα μεταξύ των κύριων αντίπαλων σχηματισμών (κωνσταντινικών - βενιζελικών).
- Αφησε τον πόνο του πρόσφυγα και του τραυματία και το όραμα της επανάκτησης εδαφών.
- Άφησε ισχυρότατη ιστορική μνήμη.
- Ο Μικρασιατικός Πόλεμος οδήγησε την ελληνοτουρκική αντιπαράθεση στην κορύφωσή της.
- Το τέλος της ωστόσο έφερε συμφιλίωση: Οι δύο μεγάλοι ηγέτες, ο Ελ. Βενιζέλος και ο Κεμάλ Ατατούρκ, έδωσαν το παράδειγμα.

<u>Αλλαγές στην Τουρκία</u>

- Ο κεμαλισμός είναι μέχρι σήμερα κυρίαρχη ιδεολογία
- κατάλυση του σουλτανικού καθεστώτος,
- κατάργηση της θεοκρατίας και του φερετζέ
- εισαγωγή του λατινικού αλφαβήτου
- βήματα του εκσυγχρονισμού της Τουρκίας, της μετακίνησής της από την Ανατολή στη Δύση.

Αλλαγές στην Ελλάδα

- Στην Ελλάδα ο εκσυγχρονισμός είχε αρχίσει πολύ νωρίτερα.
- Ο βενιζελισμός υπήρξε η ωριμότερη έκφρασή του.
- Λίγο μετά το τέλος του Μικρασιατικού Πολέμου (1924) καθιερώθηκε στην Ελλάδα, μετά από δημοψήφισμα, η αβασίλευτη δημοκρατία.

Ε. Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΔΥΟ ΠΟΛΕΜΩΝ
1. Οικονομική κρίση
2. Πολιτική κρίση. Η ανάπτυξη των φασιστικών καθεστώτων

Η χρονική απόσταση μεταξύ των δύο παγκόσμιων πολέμων είναι τόσο μικρή για τα μεγέθη τους, που είναι αδύνατο να δώσει κανείς μια γρήγορη εξήγηση.

1 Οικονομική κρίση (1929-32)

πώς εξελίχθηκε 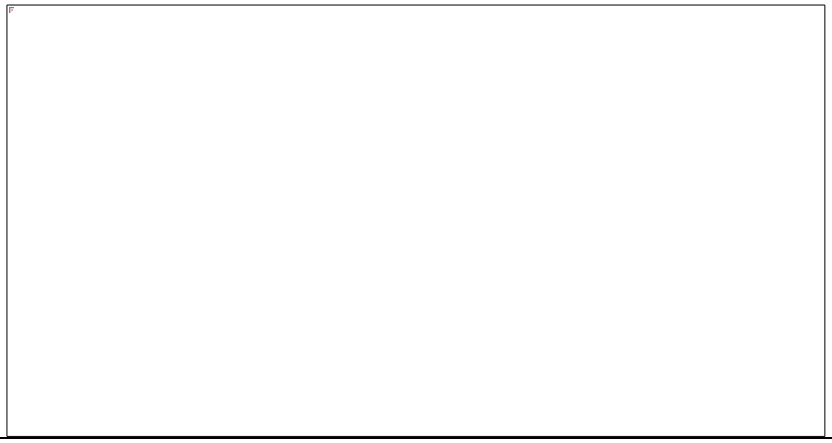 το κραχ

29η Οκτωβρίου 1929: κραχ στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης

- Τεράστια πακέτα μετοχών πουλιούνταν όσο - όσο.
- Ο δείκτης Ντάου Τζόουνς έχασε τη μέρα εκείνη το 11% της αξίας του.
- Η πτώση συνεχίστηκε έως το 1932 (90%).
- Η μητρόπολη του καπιταλισμού κατέρρευσε οικονομικά συμπαρασύροντας τις οικονομίες όλων σχεδόν των χωρών του πλανήτη.

- Η βιομηχανική παραγωγή έπαθε καθίζηση.
- Οι τιμές των προϊόντων έπεσαν κατακόρυφα.
- Οι χώρες που στήριζαν την οικονομία τους στην πρωτογενή παραγωγή και οι καλλιεργητές προϊόντων που απορροφούσε η αγορά καταστράφηκαν οικονομικά.
- Εκτός όμως από τους παραγωγούς η κρίση έπληξε και τη μισθωτή εργασία.
- Η ανεργία αυξήθηκε κατακόρυφα.
- Κι αν ο καλλιεργητής της γης μπορούσε να επιβιώσει, ο μισθωτός εργάτης στις βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες δεν είχε αυτή τη δυνατότητα.
- Το κράτος πρόνοιας βρισκόταν στην αρχή του, δεν ήταν πολύ ανεπτυγμένο.
- Η οικονομική κρίση ανάγκασε τις χώρες με ελεύθερη οικονομία να λάβουν μέτρα προστασίας της οικονομίας τους αλλά και μέτρα κοινωνικού χαρακτήρα (π.χ. εξάλειψη ανεργίας).

Άμεσες συνέπειες

- Άμεσες ήταν οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης όσον αφορά τον πολίτη
- η εμπιστοσύνη στις δυνάμεις του, ότι στα ερείπια του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου μπορούσε να χτίσει έναν κόσμο ευημερίας, κλονίστηκε.
- Επάνω σ' αυτή την απαισιοδοξία και την ανασφάλεια ήταν εύκολο να γιγαντωθούν θεωρίες της "πυγμής".

2. Πολιτική κρίση. Η ανάπτυξη των φασιστικών καθεστώτων

Στη διάρκεια του Μεσοπολέμου ανελεύθερα καθεστώτα φύτρωσαν σαν μανιτάρια, με αποκορύφωμα το φασιστικό καθεστώς στην Ιταλία και το ναζιστικό στη Γερμανία.
Ο φασισμός οφείλει την ονομασία του στο κίνημα του Μουσσολίνι στην Ιταλία.
Τη μεγάλη διάδοσή του όμως τη χρωστάει στην επικράτηση του Χίτλερ στη Γερμανία.

Πώς αναγνωρίζονταν τα φασιστικά καθεστώτα και πώς διακρίνονταν από τα άλλα;

- εχθρεύονταν: τη δημοκρατία, την ατομική ελευθερία, την ανοχή, τον ορθό λόγο.
- Πρόβαλλαν την καθαρότητα της φυλής.
- Μισούσαν όσους είχαν διαφορετικές ιδέες.
- Θεοποιούσαν τους ηγέτες τους.
- Κινητοποιούσαν τις μάζες.
- Χρωμάτιζαν με λαϊκά στοιχεία τις εκδηλώσεις τους.
- Καλλιεργούσαν στους αδικημένους της κοινωνίας την αίσθηση πως μόνο αυτά μπορούσαν να τους ανοίξουν διάπλατα το δρόμο, για να αποκτήσουν δύναμη.
- Οι περισσότεροι δικτάτορες, έχοντας λαϊκή προέλευση, ήξεραν να εκμεταλλεύονται αυτά τα στοιχεία.

Άνοδος φασισμού και οικονομική κρίση

η άνοδος του φασισμού συνολικά συνδέεται με την παγκόσμια οικονομική κρίση του 1929- 32.
Η αποτυχία του οικονομικού φιλελευθερισμού παρέσυρε στην πτώση και τον πολιτικό φιλελευθερισμό.

Άνοδος φασισμού και Α' Παγκόσμιος Πόλεμος

- Τα κράτη διαλύονταν.
- Οι συντηρητικοί φοβισμένοι τάχθηκαν στο πλευρό των φασιστικών κομμάτων, το ίδιο και πολεμιστές του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου.
- Ο φασισμός καλλιεργούσε το μύθο του ήρωα.
- Η περίπτωση της Γερμανίας: Αν σταθούμε στην περίπτωση της Γερμανίας, θα διαπιστώσουμε ότι
- η επικράτηση του φασισμού σ' αυτήν οφείλεται κυρίως στους βαρύτατους, προσβλητικούς όρους που της επέβαλαν οι νικητές του πολέμου και στη φτώχεια που επικράτησε.

- Τα μέλη ή οι υποστηρικτές των καθεστώτων αυτών προέρχονταν από όλες τις κοινωνικές τάξεις: επιχειρηματίες, εργάτες, διανοούμενοι, υπάλληλοι, αξιωματικοί, στρατιώτες.
- Ο φασισμός, όπου επικράτησε, νόμιμα ή βίαια, ισοπέδωσε κάθε διαφορετική φωνή. Εκμηδενίστηκαν τα ανθρώπινα δικαιώματα, η διαφορετικότητα, η ανοχή.
- Ανακόπηκε η ανθρώπινη πρόοδος.

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (εισαγωγή)
3. Ένας απολογισμός
4. Η Ελλάδα στον πόλεμο

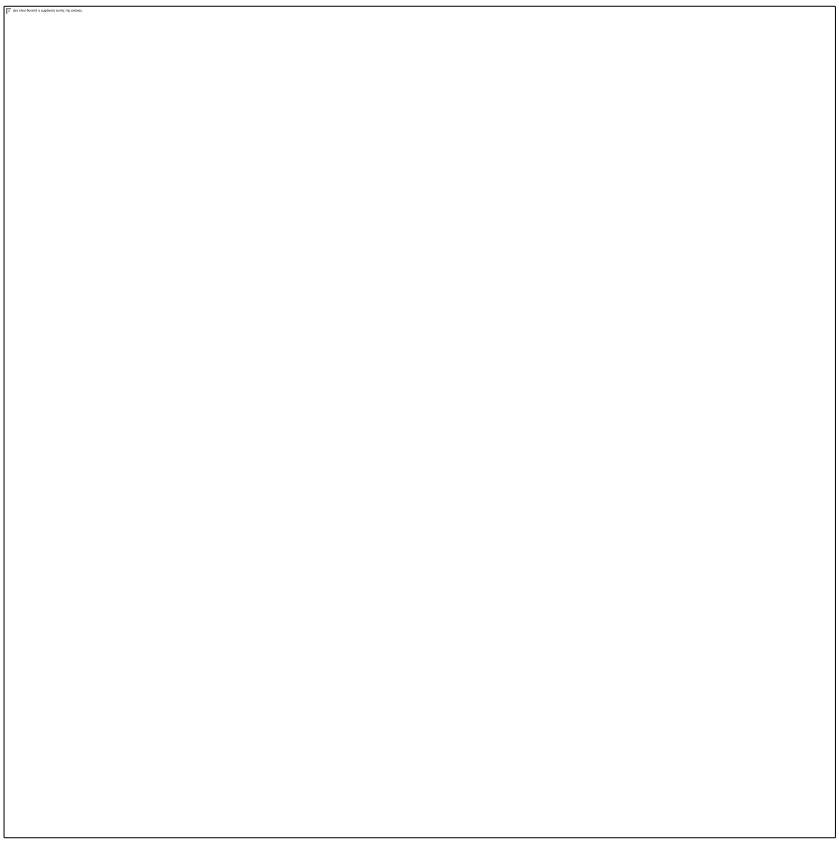

ξεκίνησε από την Ευρώπη (Ντάντσιχ της Πολωνίας) [= από κει εισέβαλαν οι Γερμανοί στην Πολωνία στις 3 Σεπτεμβρίου 1939 και ξεκίνησε ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος]
εξελίχτηκε σε παγκόσμια σύγκρουση.
Χρονικά όρια: 1939-1945 - Κράτησε όσο περίπου και ο Α΄ Παγκόσμιος
Όλα τα μεγέθη του ήταν μεγαλύτερα σε σχέση με τον Α΄Παγκόσμιο(ανθρώπινο δυναμικό, χώρος επιχειρήσεων, τεχνολογία, υλικό πολέμου, καταστροφές).
Διαπίστωση: ενώ ο Α΄ οδήγησε γρήγορα σε έναν άλλο, μεγαλύτερό του, ο Β΄ δεν έφερε έως τώρα όμοιό του. Ως προς αυτό φαίνεται ότι η ανθρωπότητα έγινε σοφότερη.
<u>Για την Ελλάδα</u>

- ο πόλεμος άρχισε και τελείωσε με πανηγυρισμούς

  - οι Έλληνες πανηγύρισαν την απόρριψη του ιταλικού τελεσίγραφου το πρωί της 28ης Οκτωβρίου 1940.

  - Πανηγύρισαν κι όταν απελευθερώθηκε η Αθήνα τον Οκτώβριο του 1944.
- το τέλος του πολέμου δεν έφερε το βηματισμό της ειρήνης στην Ελλάδα· αντίθετα για πέντε χρόνια ξέσπασε αιματηρός εμφύλιος πόλεμος (1944-49).

Ένας απολογισμός

Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος όμως προκάλεσε τις μεγαλύτερες καταστροφές στην ιστορία.

- <u>απώλειες</u> σε ανθρώπινες ζωές μαχίμων και αμάχων ανυπολόγιστες: ορισμένες χώρες έχασαν έως και το 20% του πληθυσμού τους.
- το "δίκαιο του πολέμου" έπαψε να υφίσταται:
  - σχεδιασμένη συστηματική εξόντωση σε στρατόπεδα συγκέντρωσης ολόκληρων πληθυσμών (Εβραίων, Τσιγγάνων) στο όνομα της φυλετικής καθαρότητας.
  -Δεκάδες εκατομμύρια ξεριζώθηκαν από τις εστίες τους.
- η χρήση της πυρηνικής ενέργειας άνοιξε τεράστια πληγή, που ακόμη δε λέει να κλείσει.

- <u>Οικονομικές καταστροφές</u>
  - η παραγωγή, η εργασία, η διαχείριση τέθηκαν στην υπηρεσία του πολεμου
  - η βιομηχανία προσανατολίστηκε στην παραγωγή προϊόντων πολέμου.
- Η επιστήμη και η τεχνολογία αναζητούσαν αποτελεσματικότερα όπλα.
- Η διοίκηση τέθηκε και αυτή στην υπηρεσία του πολέμου.
- Οι γυναίκες βγήκαν μαζικά στην παραγωγή.
- αποδεκάτισε εργατικούς πληθυσμούς, εξάντλησε και τους παραγωγικούς πόρους.
- κείτονταν σε ερείπια χιλιάδες πόλεις και χωριά.
- Κατεστραμμένα εργοστάσια, δίκτυα συγκοινωνιών και επικοινωνιών, ύδρευσης και άρδευσης, δάση.

- <u>Καταστροφή πολιτισμού</u>
- μνημεία του πολιτισμού είχαν συληθεί ή καταστραφεί.
- η ηθική φθορά δεν μετριέται.
- γενιές ανθρώπων ακόμη αγωνίζονται να ξεπεράσουν τα κατάλοιπα του πολέμου.

Η Ελλάδα στον πόλεμο

α. Ο ελληνοϊταλικός πόλεμος

- πρωί της 28ης Οκτωβρίου 1940: η Ιταλία έκανε γνωστή στην ελληνική κυβέρνηση την πρόθεσή της να καταλάβει τμήματα της ελληνικής επικράτειας.
- Η απάντηση του Έλληνα πρωθυπουργού Ιωάννη Μεταξά: "Λοιπόν, έχουμε πόλεμο", το ΟΧΙ του ελληνικού λαού, έφερε τους Ιταλούς εισβολείς στα ελληνικά εδάφη.
- τα ιταλικά στρατεύματα χτύπησαν τις ελληνικές δυνάμεις στα ελληνοαλβανικά σύνορα.
- ταχύτατα οι Έλληνες αντέδρασαν με γενική επιστράτευση.
- Οι Ιταλοί υποχώρησαν σε όλη τη γραμμή του μετώπου. Τέλος Νοεμβρίου τα ιταλικά στρατεύματα είχαν απωθηθεί από τα ελληνικά εδάφη.
- Ο πόλεμος μεταφέρθηκε στο εσωτερικό της Αλβανίας. Οι Ιταλοί ανασυντάχθηκαν κι ενισχύθηκαν με νέες δυνάμεις. δυσμενείς συνθήκες: τα κρυοπαγήματα των στρατιωτών αύξαναν τις πολεμικές απώλειες.
- Τον Μάρτιο του 1941 οι Ιταλοί προχώρησαν στη μεγάλη εαρινή επίθεσή τους για να καταλάβουν την Ελλάδα και

- οι Ιταλοί περίμεναν τη γερμανική στήριξη, για να κάμψουν την ελληνική αντίσταση.
- Χάρη στην Ελλάδα η Ευρώπη πήρε πάλι θάρρος.

β. Γερμανική εισβολή

- Απρίλιος 1941: οι Γερμανοί εισέβαλαν στην Ελλάδα και στη Σερβία ταυτόχρονα.
- η γραμμή άμυνας των Ελλήνων σπάει.
- Οι Γερμανοί κατέλαβαν την Αθήνα στις 27 Απριλίου 1941.
- Έμενε ελεύθερη προς το παρόν η Κρήτη.
- Οι αγγλικές και οι ελληνικές δυνάμεις μάχονται στην Κρήτη
- Η μάχη της Κρήτης έληξε αλλά με μεγάλες απώλειες για τους Γερμανούς. Επιπλέον η Κρήτη καθήλωσε γερμανικές δυνάμεις με τεράστιο κόστος για τους Γερμανούς.
- Τα αντίποινα των Γερμανών ήταν ανελέητα για τον κρητικό πληθυσμό, για τους αμάχους
- Η ελληνική κυβέρνηση και ο βασιλιάς είχαν ήδη φύγει για την Αίγυπτο.

γ. Κατοχή και αντίσταση (1941-44)

<u>Κατοχή</u>

- τριπλή κατοχή: Βούλγαροι και Ιταλοί έγιναν, με τη βοήθεια των Γερμανών, σύμμαχοί τους στην κατοχή της Ελλάδας.
- Ο ελληνικός λαός αγωνίζεται να αντιμετωπίσει τις απάνθρωπες συνθήκες της κατοχής.
- Οι κατακτητές καταληστεύουν τον πλούτο της χώρας.
- Η πείνα θερίζει τους ανθρώπους.
- Δεκάδες χιλιάδες οι θάνατοι.

<u>Αντίσταση</u>

- αρχίζει η αντίσταση
  - πρώτα η αυθόρμητηναντίδραση ατόμων και μικρών ομάδων, ύστερα η οργάνωση των πολλών.
  - Ο αντιστασιακός κόσμος αγωνίζεται εναντίον του κατακτητή, αλλά και οραματίζεται ένα καλύτερο μέλλον για την ελληνική κοινωνία.
  - 1941 και 1942: δημιουργήθηκαν οι τρεις σημαντικότερες αντιστασιακές οργανώσεις:
    - το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο (ΕΑΜ), η μεγαλύτερη αντιστασιακή οργάνωση και μία από τις μαζικότερες στην Ευρώπη
    - ο Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Στρατός (ΕΔΕΣ),
    - η Εθνική και Κοινωνική Απελευθέρωση (ΕΚΚΑ).
  - Ένοπλες οργανώσεις, διεξήγαν αντάρτικο πόλεμο.

<u>Αντίποινα κατακτητών</u>

- οι δυνάμεις κατοχής απαντούσαν με αντίποινα, καίγοντας και καταστρέφοντας πόλεις και χωριά και εκτελώντας τους κατοίκους τους (Δίστομο, Ανώγεια, Καλάβρυτα)
- η Θεσσαλονίκη αδειάζει από ένα δραστήριο στοιχείο της, το εβραϊκό: ελάχιστοι από αυτούς, όπως και από τους άλλους Έλληνες, θα ξαναδούν την Ελλάδα μετά το Άουσβιτς.
- 1943: συνθηκολόγηση των Ιταλών.

<u>Αντίσταση</u>

  - Οι αντιστασιακές οργανώσεις, καθώς ο χρόνος περνούσε, αποκτούσαν και πολιτικό χαρακτήρα· η αλληλοεξόντωση δεν έλειψε. Δεν έλειψε όμως και η συνεργασία

- κορυφαία εκδήλωση της κοινής προσπάθειας κατά του κατακτητή ήταν η ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοπόταμου (1942).

- Το 1944 η Ελλάδα είχε τρεις κυβερνήσεις: την "κατοχική", την "εξόριστη" (στη Μέση Ανατολή) και "του βουνού".

Απελευθέρωση

- Στις 12 Οκτωβρίου 1944 οι γερμανικές δυνάμεις αποχωρούν από την Αθήνα και η κατοχή βαίνει προς το τέλος της.
- Στις 18 Οκτωβρίου αναλαμβάνει την εξουσία η κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας υπό το Γεώργιο Παπανδρέου. Την ίδια ημέρα στον ιερό βράχο της Ακρόπολης ο πρωθυπουργός υψώνει την ελληνική σημαία.

Απώλειες

- οι Γερμανοί άφηναν πίσω τους παντού καταστροφή: νεκροί (θύματα των θαλάμων αερίων, της πείνας, των εκτελέσεων, από το 1940 έως το 1944 πάνω από 520.000 Έλληνες έχασαν τη ζωή τους -7% του πληθυσμού- ποσοστό από τα υψηλότερα στην Ευρώπη) και οι υλικές καταστροφές (δάση, ναυτιλία, συγκοινωνιακό δίκτυο).
- Μετά την αποχώρηση των Γερμανών· ένας νέος κύκλος καταστροφών και πίκρας άρχιζε

δ. Ο εμφύλιος πόλεμος (1946-49)

Αιτίες

Ο εμφύλιος πόλεμος (1946-49) θεωρείται

- αποτέλεσμα της ταραγμένης πολιτικά δεκαετίας
- αποτέλεσμα της νέας κατάστασης που διαμορφώθηκε με την ήττα του Άξονα.

Αφετηρία σε πολιτικό επίπεδο:

- Δεκεμβριανά (1944)

  [Με την ονομασία αυτή είναι γνωστές οι ένοπλες συγκρούσεις που έλαβαν χώρα στην Αθήνα μεταξύ του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ από τη μία πλευρά και των κυβερνητικών και βρετανικών δυνάμεων από την άλλη. Τα Δεκεμβριανά ήταν η μοναδική περίπτωση κατά την οποία σημειώθηκαν πολεμικές συγκρούσεις τέτοιας έκτασης στην ελληνική πρωτεύουσα από δημιουργίας του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους]

- Συμφωνία της Βάρκιζας (12 Φεβρουάριου 1945)
- προέβλεπε
  - τον αφοπλισμό των ανταρτών,
  - τη δημιουργία εθνικού στρατού,
  - την αποπομπή από τον κρατικό μηχανισμό των δωσίλογων (προδοτών που συνεργάστηκαν με τους Γερμανούς),
  - την αποκατάσταση της δημοκρατίας,
  - την πραγματοποίηση δημοψηφίσματος για την επάνοδο του βασιλιά
  - τη διενέργεια εκλογών.
- έθετε τις βάσεις της ειρηνικής πολιτικής ζωής στην Ελλάδα.
- δεν εφαρμόστηκε

Ρόλος Βρετανών/ΕΣΣΔ

- Στάλιν και Τσώρτσιλ, ηγέτες της Σοβιετικής Ένωσης και της Αγγλίας αντίστοιχα, είχαν καθορίσει τα ποσοστά επιρροής τους στα Βαλκάνια ήδη από το 1944

- η Ελλάδα ανήκε στη ζώνη επιρροής των Βρετανών.
- Ήταν αναπόφευκτο να εμπλακούν βρετανικές στρατιωτικές δυνάμεις στο πολιτικό πρόβλημα της Ελλάδας.

Από το 1946 ο εμφύλιος πόλεμος στην Ελλάδα είναι ήδη πραγματικότητα

Οι κυβερνητικές δυνάμεις πολεμούν εναντίον των ανταρτών, οι οποίοι δημιουργούν την "Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση" (1947)

Επέμβαση Αμερικανών/ρόλος ΕΣΣΔ

- Από το 1948 στον εμφύλιο πόλεμο επεμβαίνουν οι Αμερικανοί - οι Βρετανοί τούς πληροφορούν ότι αδυνατούν να προσφέρουν βοήθεια στην Ελλάδα.
- Η επέμβαση των Αμερικανών είχε ως αιτία την πολιτική τους να εμποδίσουν τη σοβιετική επέκταση.
- η Σοβιετική Ένωση δεν προέτρεπε τους Έλληνες κομουνιστές να ξεκινήσουν εμφύλιο πόλεμο, κάτι που δεν γνώριζα οι ΗΠΑ
- Η αμερικανική επέμβαση άλλαξε τα δεδομένα της εμφύλιας σύγκρουσης.
- καίριο πλήγμα: η Γιουγκοσλαβία τερμάτισε τη βοήθειά της προς τους Έλληνες αντάρτες και έκλεισε τα σύνορά της (Ιούλιος 1949).
- Ο Γράμμος και το Βίτσι έγιναν θέατρο των σκληρότερων πολεμικών επιχειρήσεων μεταξύ ανταρτών και στρατού.
- Οι αντάρτες ηττήθηκαν και υποχώρησαν στο αλβανικό έδαφος.
- Ο εμφύλιος πόλεμος έληξε.

Αποτελέσματα εμφυλίου

- πάνω από 50.000 νεκροί
- 80.000 Έλληνες έφυγαν πρόσφυγες στις ανατολικές χώρες. Ανάμεσα σ' αυτούς ήταν πάνω από 25.000 παιδιά.
- περισσότεροι από 700.000 κάτοικοι ορεινών χωριών της Θεσσαλίας και της Βόρειας Ελλάδας μεταφέρθηκαν στα πεδινά ("ανταρτόπληκτοι").
- δεκάδες χιλιάδες τραυματίες
- ανυπολόγιστες υλικές ζημιές
- η Ελλάδα ήταν ερειπωμένη.
- ενώ για τις άλλες χώρες ο πόλεμος τελείωσε το 1945 και άρχισε η ανοικοδόμηση, η Ελλάδα δεν μπόρεσε ούτε να διεκδικήσει ό,τι της αναλογούσε με βάση τις θυσίες της.
- κατάλοιπα στη μνήμη και στις συνειδήσεις των ανθρώπων: ένας νέος διχασμός μεταξύ των Ελλήνων - περίσσευαν η εκδίκηση, ο φανατισμός, η εκμηδένιση του αντιπάλου.

Η ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΕΠΟΧΗ (εισαγωγή)
2. Η Μεταπολεμική Ελλάδα
3. Προβλήματα και Ελπίδες:

β. Προβλήματα που ζητούν λύση
γ. Ελπίδες

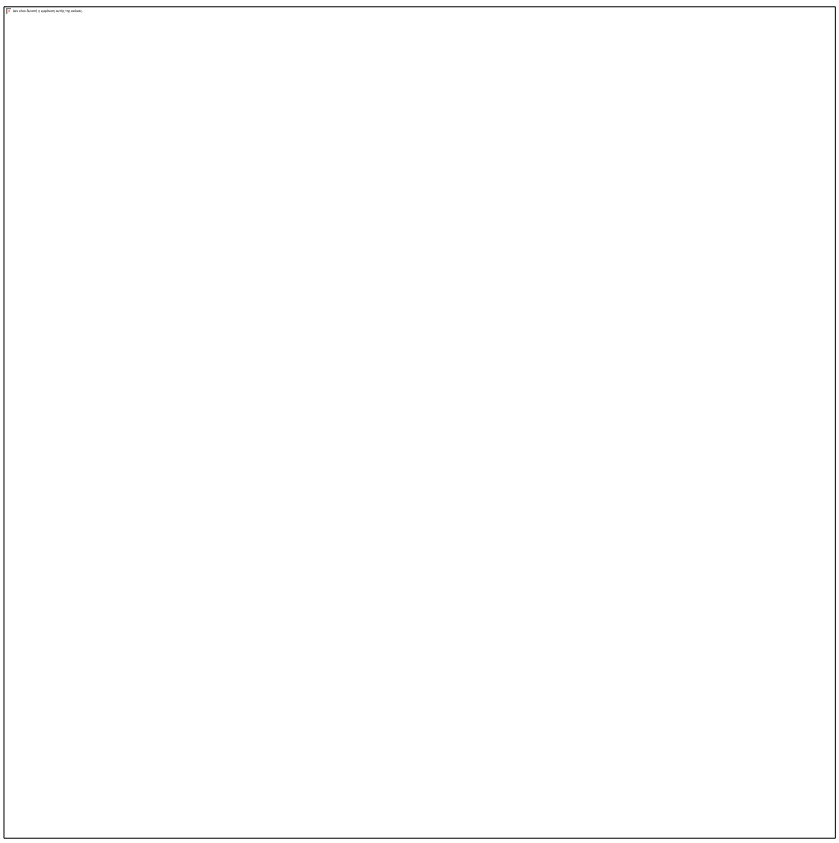

- ολοκληρωτική ήττα των δυνάμεων του Άξονα
- η συμμαχία των νικητριών δυνάμεων του πολέμου δεν κράτησε για πολύ
- οι τρεις μεγάλοι [Τσώρτσιλ (=πρωθυπουργός Βρετανίας), Στάλιν (= ηγέτης ΕΣΣΔ), Ρούσβελτ (= πρόεδρος ΗΠΑ)] όσο διαρκούσε ο πόλεμος, μοίρασαν τον κόσμο σε ζώνες επιρροής και ρύθμισαν παγκόσμια ζητήματα
- τεράστια διαφορά της ιδεολογίας των καθεστώτων (κομμουνισμός - καπιταλισμός).
- η σύγκρουση ΗΠΑ-ΕΣΣΔ σφράγισε τις μεταπολεμικές εξελίξεις για 40 περίπου χρόνια (1947-1989).
- Η Ευρώπη ως δύναμη παγκόσμια υποχώρησε.
- Κυρίαρχες δυνάμεις αναδείχτηκαν οι Η.Π.Α. και η Σοβιετική Ένωση.
- Κάτω από αυτές στεγάστηκαν δύο κόσμοι, ο δυτικός και ο ανατολικός αντίστοιχα.
- **Ψυχρός Πόλεμος**: έτσι ονομάστηκε η μόνιμη εχθρότητα μεταξύ τους, που απειλούσε τον πλανήτη με ολοκληρωτική καταστροφή

Η μεταπολεμική Ελλάδα

τρεις περίοδοι:

- πρώτη έως το 1967,
- δεύτερη έως το 1974
- τρίτη έως το 1989.

α. Ελπίδες, διάψευση και αυτοπαγίδευση (1945-1967)

Μετά το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου

- επικράτησε στην Ελλάδα πολιτική αστάθεια: βραχύβιες (=που ζούσαν λίγο) κυβερνήσεις, μεταβαλλόμενα κυβερνητικά σχήματα, αποχή από τις εκλογές και αμφισβήτηση του εκλογικού αποτελέσματος

<u>σημαντικότερα πολιτειακά γεγονότα</u>

- επάνοδος του Γεωργίου Β΄ στο θρόνο της Ελλάδας (δημοψήφισμα, 1946)
- ψήφιση Συντάγματος (1952).

1952 έως το 1963: τη χώρα κυβέρνησε αδιάλειπτα η συντηρητική παράταξη.

<u>Πολιτικά κόμματα</u>

- δύο συντηρητικά πολιτικά σχήματα: Ελληνικός Συναγερμός (Αλέξ. Παπάγος) - Εθνική Ριζοσπαστική Ένωση (Ε.Ρ.Ε., Κων. Καραμανλής)
- κεντρώος χώρος: Ένωση Κέντρου (Γ. Παπανδρέου)- κυβέρνησε από το 1963 έως το 1965.
- Αριστερά: Ενιαία Δημοκρατική Αριστερά (Ε.Δ.Α.).

<u>Κύρια χαρακτηριστικά της πολιτικής της χώρας</u>

- από τις πιο ταραγμένες πολιτικά εποχές.
- το κλίμα του εμφύλιου πολέμου σφράγισε τις πολιτικές και τις κοινωνικές εξελίξεις.
- οι νικητές του εμφύλιου επέβαλαν την εξουσία τους λέγοντας ότι το έθνος κινδυνεύει από τον κομμουνισμό - πάνω σ' αυτή την απειλή οικοδομήθηκε ο κρατικός μηχανισμός αλλά και παρακρατικά κέντρα εξουσίας.
- αποκλεισμός "επικίνδυνων" πολιτών από την εξουσία, τη διοίκηση, ακόμη κι από την εκπαίδευση.
- καταδίκες, εκτοπίσεις.
- οι ηττημένοι έβλεπαν τους νικητές ως το μεγάλο εχθρό, καχυποψία.

<u>Εξωτερική πολιτική</u>

- η Ελλάδα ανήκε στο Ν.Α.Τ.Ο. (1952)
- όλοι οι βόρειοι γείτονές της ανήκαν στο κομμουνιστικό στρατόπεδο.
- δεχόταν έντονα τις πιέσεις των Η.Π.Α.

<u>ρόλος βασιλιά</u>

- παράγοντας πολιτικής αποσταθεροποίησης
- παρόλο που το Σύνταγμα (1952) τους επέβαλε να βασιλεύουν, επιθυμούσαν και να κυβερνούν.

<u>Οικονομική ανάπτυξη</u>

- Η οικονομική ανάπτυξη κατά τη μεταπολεμική περίοδο προχώρησε με ταχύτερους ρυθμούς
- κατασκευάστηκαν εγγειοβελτιωτικά έργα, μονάδες παραγωγής ενέργειας, άξονες οδικού δικτύου - ανοικοδόμηση της Ελλάδας, που την είχαν ρημάξει η κατοχή και ο εμφύλιος.
- Πώς: εξωτερική βοήθεια, ορθολογιστική πολιτική, εργατικότητα των Ελλήνων
- Μεγάλη ήταν η συμβολή των λεγόμενων "αδήλων πόρων" (ναυτιλιακό, μεταναστευτικό, τουριστικό συνάλλαγμα).

<u>Τα αστικά κέντρα – εσωτερική μετανάστευση</u>

- ρεύμα φυγής από την επαρχία στα αστικά κέντρα.
- Στο λεκανοπέδιο της Αττικής ζει σήμερα ο μισός σχεδόν πληθυσμός της χώρας.
- σύστημα "αντιπαροχής": οι πολυκατοικίες φύτρωναν σαν μανιτάρια.

- Χιλιάδες σπίτια στην περιφέρεια χτίζονταν λαθραία, κατά κανόνα νύχτα και σε μη ιδιόκτητα οικόπεδα, για να στεγάσουν τους "φυγάδες" της επαρχίας, οι οποίοι αναζητούσαν προπάντων μια θέση "θυρωρού".
- Τα σπίτια αυτά δεν πληρούσαν ούτε τους πιο στοιχειώδεις όρους υγιεινής.

Εξωτερική μετανάστευση

- έδωσε διέξοδο εργασίας σε περισσότερους από 1 εκ. Έλληνες.
- Χώρες προορισμού: υπερπόντιες, αργότερα η Δυτική Ευρώπη και κυρίως η Δυτική Γερμανία (600.000).
- Ολόκληρες περιοχές της επαρχίας και προπάντων της Μακεδονίας άδειασαν από τον πληθυσμό τους·
- μεταναστευτικό συνάλλαγμα

Εδαφικά οφέλη – εξωτερική πολιτική

- η ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου στην Ελλάδα διεύρυνε τα όρια της Επικράτειας.

Κυπριακό

- Το κύριο πρόβλημα της Ελλάδας.
- ένοπλος εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας κατά των Άγγλων αποικιοκρατών: η οργάνωση Ε.Ο.Κ.Α. (1955-59) υπό τη στρατιωτική ηγεσία του Γ. Γρίβα (Διγενή).
- Πολιτικός ηγέτης του κυπριακού αγώνα: ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος.
- Συνθήκες Ζυρίχης - Λονδίνου (1958-59): η Κύπρος έγινε ανεξάρτητο κράτος.
- 1964: το Κυπριακό απείλησε ένοπλη σύρραξη μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.

Αξιόλογα επίσης γεγονότα της περιόδου

- σύνδεση της Ελλάδας με την Ε.Ο.Κ. (1962)
- εκπαιδευτική μεταρρύθμιση (1964).

β. Στρατιωτική δικτατορία (1967-74)

1967-74: επιβλήθηκε στρατιωτική δικτατορία στην Ελλάδα - επικεφαλής μεσαία στελέχη του στρατού (συνταγματάρχες).

οι δικτάτορες

- κατάργησαν τη νόμιμη κυβέρνηση,
- κατέλυσαν το Σύνταγμα,
- συνέλαβαν τους πολιτικούς,
- καταδίωξαν τους αντιφρονούντες.

Συνέπειες

- Ελλάδα τραυματισμένη πολιτικά, κοινωνικά, οικονομικά.
- Η Ελλάδα ξέπεσε στα μάτια της διεθνούς κοινότητας.
- κυπριακή τραγωδία.

πώς επιβλήθηκε και κράτησε για τόσα χρόνια ακλόνητο ένα καθεστώς βίας και τρόμου;

- υπήρχε το πρόσφορο έδαφος: Η δικτατορία εκμεταλλεύτηκε τη δυσαρέσκεια του μέσου πολίτη από την ταραγμένη πολιτική ζωή στα μετεμφυλιακά χρόνια. Του υποσχέθηκε τάξη και ασφάλεια. Και αυτός τα εκτίμησε ως μεγαλύτερα αγαθά από τη δημοκρατία και την ελευθερία.
- απεριόριστη χρήση βίας· όσοι αντιστέκονταν έβγαιναν από τη μέση.
- Στήριξη από ξένες δυνάμεις (κυρίως τις Η.Π.Α.).

Αντιδικτατορικός αγώνας

- Κορυφαία εκδήλωση: η εξέγερση του Πολυτεχνείου (1973).

Κυπριακό

η χούντα των συνταγματαρχών

- το 1974 ανέτρεψε τον πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας αρχιεπίσκοπο Μακάριο και επέβαλε καθεστώς υποταγμένο σ' αυτήν.
- αυτή η ενέργεια έδωσε την ευκαιρία, που από πολύ καιρό περίμενε η Τουρκία, να εισβάλει στο νησί ("Αττίλας") και να επιβάλει το καθεστώς που ισχύει έως σήμερα·
- τα τουρκικά στρατεύματα έχουν καταλάβει το βόρειο μέρος της Κύπρου και στηρίζουν με τη δύναμη των όπλων ένα κράτος ("τουρκοκυπριακό"), που δεν έχει νομιμότητα και διεθνή αναγνώριση.

Θέση στην εξωτερική πολιτική

Κατά τη διάρκεια της δικτατορίας η Ελλάδα

- αποβλήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης
- πάγωσαν οι διαδικασίες ένταξής της στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.).

γ. Μεταπολίτευση (1974-1989)

Από το 1974 και ύστερα: η Ελλάδα διέρχεται την πιο ήρεμη πολιτική περίοδο.
αγαθά του δημοκρατικού βίου σε έκταση και ποιότητα
πολιτικός δυναμισμός και ανανέωση - φρόνηση και ωριμότητα.

Επιτεύγματα

- μετάβαση από τη δικτατορία στη δημοκρατία χωρίς μεγάλα προβλήματα
- τερματισμός της διαίρεσης των Ελλήνων με βάση τα δεδομένα του εμφύλιου πολέμου (1946-49).
- αναγνώριση και νομοθετικά της Εθνικής Αντίστασης.
- πολιτειακή μεταβολή (1975): το δημοψήφισμα που διενεργήθηκε έφερε την κατάργηση της Βασιλείας και την εγκαθίδρυση της Προεδρευόμενης Δημοκρατίας.
- εξωτερική πολιτική
- Καλλιέργησε με τις λοιπές βαλκανικές χώρες σχέσεις καλής γειτονίας αλλά και συνεργασίας σε όλα σχεδόν τα επίπεδα.
- το ίδιο και στην ευρύτερη περιοχή της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου.
- συνθήκη ένταξής της στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.).

Σήμερα

- η Ελλάδα είναι ισότιμο μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), που αποτελεί την εξέλιξη της Ε.Ο.Κ.
- Σ' έναν κόσμο που εξελίσσεται ραγδαία η Ελλάδα έχει να διαδραματίσει σπουδαίο ρόλο· τον εγγυώνται η μακρά ιστορική παράδοσή της, ο πολιτισμός της και η προσαρμοστικότητά της σε νέα δεδομένα

Προβλήματα και Ελπίδες

β. Προβλήματα που ζητούν λύση

► Υπερπληθυσμός

– ο πληθυσμός του πλανήτη από 1,6 δισ. έφθασε στα 6 δισ.
– βραδύτερα αναπτυσσόμενοι πληθυσμοί παρατηρούνται στην Ευρώπη, ταχύτερα στην Αφρική.
– το μισό του παγκόσμιου πληθυσμού ζει στις πόλεις

► Ανισότητα πλούτου

- ο πλούτος δεν κατανέμεται ισομερώς ανάμεσα σε διαφορετικές χώρες ή σε διαφορετικές περιοχές του πλανήτη

► Η προσφυγιά

Αιτίες

- συγκρούσεις, πόλεμοι με γείτονες,
- πολιτική αστάθεια
- φτώχεια

- Το 1998 ο συνολικός αριθμός των προσφύγων στην Ασία, στην Αφρική και στην Ευρώπη έφτασε τα 18 εκ.
- η προσφυγιά αποτελεί μεγάλο πρόβλημα με ποικίλες παρενέργειες.

► Ξενοφοβία, ρατσισμός, βία

- σοβαρές ανησυχίες.
- εκδηλώνεται με τη μη αναγνώριση ανθρώπινων δικαιωμάτων κυρίως στους ξένους, στους αλλοδαπούς, στους διαφορετικούς.
- σε ευρωπαϊκές χώρες που απορρόφησαν πολλούς μετανάστες έχουν αναπτυχθεί αισθήματα ξενοφοβίας και ρατσισμού που εκφράζονται ακόμη και σε πολιτικό επίπεδο.
- κινδυνεύει η κοινωνική ειρήνη και ακυρώνονται πλήρως τα ανθρώπινα δικαιώματα

► Επιδημικά νοσήματα - Ναρκωτικά

- μεγάλες περιοχές του πλανήτη δεν έχουν τα στοιχειώδη για την περιφρούρηση της υγείας των κατοίκων τους.
- Τα ναρκωτικά:

- Κατά βάση πρόκειται για οικονομικό μέγεθος.
- θεωρούνται ως η πιο κερδοφόρα επιχείρηση. Η παραγωγή και η διακίνησή τους εξυπηρετείται από ολόκληρο κύκλωμα.
- Τα μέτρα των κρατών είναι εξαιρετικά ανίσχυρα να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα

► Ρύπανση του περιβάλλοντος

- το πιο πολύπλοκο και δυσεπίλυτο πρόβλημα που έχει να αντιμετωπίσει η ανθρωπότητα.
- οι τελευταίες διασκέψεις για το περιβάλλον επιβεβαιώνουν την παγκόσμια ανησυχία και την επιθυμία να ανακοπεί η περιβαλλοντική καταστροφή.

γ. Ελπίδες

- ένας πυρηνικός όλεθρος δεν προβάλλει ως μέγιστη απειλή, όπως συνέβαινε σ' όλη την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου
- λειτουργούν τα ανακλαστικά της ανθρώπινης αλληλεγγύης, όχι ως ελεημοσύνη αλλά ως κοινωνική αναγκαιότητα
- συλλογικότητα:
    - σήμερα όλη η ανθρωπότητα εκφράζεται μέσω ενός οργανισμού, του Ο.Η.Ε -ο πρόδρομος του Ο.Η.Ε., η Κοινωνία των Εθνών (Κ.Τ.Ε.) κατέρρευσε ταυτόχρονα, σχεδόν, με την ίδρυσή της - ο Ο.Η.Ε. συμπλήρωσε ήδη πάνω από μισό αιώνα ζωής.
    - Από το 1945, όταν ιδρύθηκε, έως σήμερα πέρασε ποικίλες κρίσεις.
    - στόχος του : η εξασφάλιση της παγκόσμιας ειρήνης.
    - οι επεμβάσεις του για την αποτροπή του πολέμου δεν ήταν πάντα επιτυχημένες.
    - στη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. τα μικρότερα κράτη έχουν ψήφο ισοδύναμη με αυτήν των μεγαλύτερων.

έργο

- πλούσιο έργο και στον τομέα της κοινωνίας και του πολιτισμού
- καταπολέμηση του αναλφαβητισμού σε παγκόσμιο επίπεδο, εξασφάλιση τροφής σε λιμοκτονούντες πληθυσμούς,
- προετοίμασε το έδαφος, για να δεχτεί η ανθρωπότητα, όσο γίνεται πιο ανώδυνα, τα μεγάλα ανοίγματα της παγκοσμιοποίησης.